

Recenzia

Pavla Loucká, Ludmila Trapková, Vladislav Chvála: Žena a muž v rodině.

Praha: Vyšehrad, 2014, 240 s. ISBN 978-80-7429-479-2, doporučená cena: 268 Kč

Nakonec nám z toho vychází Desatero...

Mořské želvy to mají s výchovou potomstva jednoduché: zahrabou oplodněná vajíčka do prohřátého písku a jdou si dál žít po svém. Mohou se klidně a bezstarostně flákat po různých večírcích, flirtovat s kterýmkoliv želvákem, s kterým se jim zamane, chodit domů ožralé jak slívy, a nikdo jim neřekne „jak se to staráš o děti, zavoláme na tebe sociálku, ta ti je odebere a strčí do želvího děčáku.“ Také na želvácích nikdo nechce, aby vydělávali, večer seděli doma a poslouchali nářky své manželky, handrkovali se s tehny a odpírali si sobotní fotbal.

Lidi to mají složitější. Novorozeneček se nedokáže postarat sám o sebe stejně efektivně jako právě vylíhlá želvička a než to bude umět, uběhne dlouhých osmnáct let. A zatímco malá želvička najde vše, co potřebuje k životu, v oceánu, nachází to na samém počátku embrya, pak novorozeneček, kojeneček, batole, dítě předškolního a školního věku, puberťák a nakonec také adolescent nejprve v bezpečné děloze, potom ve stejně bezpečné mateřské náručí, z níž vyplouvá do různě bezpečného a různě vlídného rybníka rodiny.

Liberečtí terapeuti Trapková s Chválou, autoři knihy **Žena a muž v rodině**, tenhle rybník nazývají sociální dělohou, z níž má závěrem vyjít zralý a odpovědný jedinec. Stejně jako ve skutečné tělesné děloze, mohou proběhnout i v té sociální různé události, které zdravý vývoj ohrožují a narušují. Tahle děloha je totiž složitější a na rozdíl od Matky Přírody, která se s tou svou pipalou miliony a miliony let, ji tvoří lidé, nezřízeně pyšní na své schopnosti zkažit, co se zkažit dá. Dosáhli jsme v tomto umění takové virtuozity, že dokážeme zkažit i to, co se pokazit nedá a při plnění hedonistických přání zcela opomíjet své skutečné potřeby. Jindy jsou okolnosti tak nepříznivé, že to ani při nejlepší vůli nejde.

V prostoru sociální dělohy zaznívají dva hlasy, prosazující dva základní principy: mužský a ženský. Stejně jako není možné spermii nahradit vajíčkem – a naopak – nelze tyto hlasy a principy zaměňovat. Na to, aby se člověk dokázal správně orientovat a pohybovat ve světě dospělých, potřebuje dostatečně znát obě jeho stránky.

Když dítě nedostává dostatek živin, vitaminů, atakdále, chátrá. Jaký div, že se psychosociálně vyvíjí nesprávně, když nemá patřičné množství správných podnětů a když struktura prostředí, v němž roste a kde doslova nasává vše, co bude potřebovat, je zmatená a neposkytuje jistotu. Život

rozdává nejrůznější rány a sociální děloha slouží k tomu, aby je jednak hojila a jednak naučila snášet. Už půl století se ví, že by to byla hypotéza, je to prokázána skutečnost, že děti vyrostlé v dětských domovech hůře prospívají, jsou nemocnější, sociálně méně obratné a v životě méně úspěšné a šťastné, než děti z rodiny. Většina učebnic pediatrie uvádí jako klasický příklad „regrese“ (tedy návratu na méně zralá stadia) situaci, kdy se po narození malého sourozence začne ten větší pokakávat, aby se mu dostalo stejné pozornosti.

Neustále mě udivuje, proč vědecká medicína je schopna zařadit tyto skutečnosti mezi své kánony, a ostatních, neméně závažných, si ostentativně nevšímá. Proč je ochotna nasadit dítěti, které adekvátně, tedy dušením, reaguje na dusnou atmosféru v rodině, kortikoidy, místo aby řešila skutečnou příčinu. Zejména v době, kdy už se dobře ví, že mozek nemá v popisu práce zobrazovat skutečnost přesně takovou, jaká je, ale hledat řešení, které jeho majiteli pomůže z tíživé situace. V tomto případě cestou stonání, které vede k dočasnému příměří, úlevě a dýchatelné atmosféře. Stejně tak je známo, že za těchto okolností se dostává ke slovu mechanismus cirkulární kauzality, tedy pozitivní zpětné vazby, kdy následek se stává další příčinou a potíže začnou běhat v bludném kruhu. Všichni se tak trápí, někteří jsou nemocní a spoléhají svorně na pilulky, které to zaručeně nevyřeší.

Chvála a Trapková na tento nedostatek reagovali tak, že již více než čtvrtstoletí těmto rodinám pomáhají vybědnout ze zapeklitých situací způsobených nevědomostí, minulými jizvami, nezvládnutými úkoly, obavami z vývoje, nebo „jen“ pevně zakódovanými předsudky, projevujícími se psychosomatickou chorobou. Po dvou monografiích pro odborníky, vydávají teď „knihu pro lidi“, ve které v dialogu, nebo spíš trialogu s Pavlou Louckou, popisují svou práci na tomto zatím dost zapleveleném a neoraném poli. Nemohou se přitom vyhnout popisu a kritické reflexi současné krize komunikace, vztahů a zejména krize rodiny, o níž ani největší optimisté nemohou už říkat, že se jedná o její „vývojové stadium“, jak to dělali ještě před třiceti roky. Pokles porodnosti v celé západní civilizaci je nepřehlédnutelným důkazem.

Lída Trapková s Vládou Chválou si nehrají na experty v tom smyslu, že by znali řešení. Zato jsou nepřekonatelni v kladení otázek, takže opravdu vedou se svými pacienty dialog, v němž obě strany poznávají ze svého úhlu, co v rodině a v životě pacienta drhne a co si volá po změně.

Zběhlí v komunikačních teoriích a hlavně v dobré komunikační praxi vědí, že metafora přináší často mnohem lepší vhled do problému, než jeho sebestřednější logická analýza. Charakter jejich práce je také odpovědný z to, že text osciluje mezi klinickými příklady a hledáním životního smyslu. Své filosofické – myslím, že je tak mohu označit – postoje opírají o kvalitní morální zázemí a zkušenost nejen terapeutů, ale také vnímavých lidí. Radikální liberálové je jistě označí za konzervativní, já se domnívám, že jde o filosofii zdravého rozumu.

Nebudu knihu podbízet reklamním sloganem, že se zhltné jedním dechem. Nezhltne! Každý odstavec totiž nutí k přemýšlení, každý vyvolává řadu asociací a čtenář se občas nečekaně ocitne v ne příliš příjemné roli pacienta, když si začne odpovídat na položené otázky. Autoři mu to neusnadní, protože se vůbec nesnaží nahozené problémy zlehčovat, tím méně bagatelizovat. A my zase nejsme zvyk-

lí uvažovat jejich způsobem o emočním světě. Mnohým to může být dokonce nemilé. Ať již jde o ženskou a mužskou roli, devalvovaný stav sexuality, anatomii a fyziologii současné a optimální rodiny, dětský vývoj, otázky týkající se budoucnosti v této překotně se měnící době, či kulturu jazyka, z níž celý text poskytuje vzorovou lekci.

Myslím, že nejlepším závěrem bude citace z knihy: Napadá nás, že máme opravdu mimořádné štěstí, když můžeme s tolika rodinami v důvěrném rozhovoru vidět, jak se lidé dostali do problémů, jak se zapletli do nemoci, a čím se pak uzdravili. Nemělo by se to hlásat veřejně, aby se z toho mohli ostatní poučit? A co myslíte, že nám z toho vychází? Obyčejné Desatero. Prostě návod na „věčný život“ je návodem na trvale udržitelný lidský svět.

Radkin Honzák